

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy iven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYIREGYHÁZA.

A lap ára: Egész évre 12 K
Félévre 6 K
Negyedévre 3 K
Egyes szám ára 40 fillér.
* Hirdetés ára oldalanként 40 korona. *

TARTALOM-JEGYZÉK. **Vezércikk:** Szalavszky Gyula zsolnai üdvözlő beszéde — A zsolnai zsinat 300 éves emléké-
ünnepe. — A tiszai egyházkerület közgyűlése. — Tanintézetek működése az 1909—10. iskolai
évben. (Folyt.) — **Tárca:** Egy szerény egyéni vélemény. (Folyt.) — **Belélet.** — **Pályázatok.**
— **Hirdetések.**

Szalavszky Gyula zsolnai üdvözlő beszéde.

A trencsényi főispán, ki róm. kath. valású férfiú, Zsolnán elhangzott beszédét, mint igen értékeset, itt közöljük, azzal, hogy vajha a mi róm. kath. vallású vezető állásban lévő uraink ilyen érzelmekről tennének tanúságot.

„Tisztelt ünneplő gyülekezet!

Trencsén vármegye hazafias üdvözlését akarom a t. Gyülekezetnek átadni ama küldöttség élén, melyet a vármegye közgyűlése megbízott, hogy a bennünket nagy történelmi multba visszavezető e nevezetes gyülekezésen a vármegye közönségét képviselje és a vármegye részvételét személyesítse.

A vármegye e jelentős elhatározását többrendű nemes indok szülte meg.

A legfőbb ezek között az a vágy, hogy ma, amidőn elfogultságtól menten bírálhatjuk 3 századnak törekvéseit, eseményeit és eszméit, hálásan elismertessék ama hazafias küzdelem, melyet a protestáns egyházak sok kitűnő fia, a legtöbbjük egyuttal kiváló magyar államférfiú, századokon át folytatott, hogy egyfelől az emberhez mint emberhez fűzött legtermészetesebb jogoknak érvényesülést és az államrendben méltó helyet biztosítson, másfelől óvja a nemzet szabadságát, alkotmányát, önrendelkezési jogát oly törekvések ellenében, melyek azt következetesen és rendszeresen veszélyeztették és melyeknek célja valóban az volt, hogy a kor eszméi által lelkesített, szabadabban szárnyaló honfiak által terjesztett tanok elfojtassanak, a magyar nemzet nemzeti jellegétől megfosztassék, a magyar állam pedig beolvassassék egy birodalmi fogalomba, ahol azután

elenyész, mint ahogy a tengerbe ömlő folyamok annak hullámaiban nyomtalanul eltűnnek.

E küzdelmeknek egyik lélekemelő tünete és jelensége az, hogy a testvér protestáns egyházak fiai nem voltak teljesen magukra hagyatva, de időközönként támogatást nyertek kath. vallású kiváló férfiakban, akik államférfiakhoz illő éles látással kiérették, hogy a protestantizmussal veszélyeztetve volt maga az alkotmányos politikai szabadság is.

A hazafias harcok e tünete ismétlődik a mai ünnep alkalmából, midőn a magyar nemzet sok szenvedését, de dicsőségét is felidézett kor emlékezete bennünket katolikusként is ösztönöz, hogy valláskülönbség nélkül általánossá tegyük ez ünnepet és 300 évnek tanulságaiból kiindulva, egyfelől elmerengjünk a ma szinte érthetetlennek látszó ama nehézségeken, melyekbe nemcsak nálunk de más államokban is, az emberrel vesztületet jogok érvényesülésök közben ütődtek, másfelől megszilárduljunk amaz irányban, hogy intézményeink gondos kiépítésével, az azokat szabályozó törvényekhez, főleg a vallásszabadság nagy elvéhez való hűséges ragaszkodással, hasonló nehézségeknek a vallásfelekezettek közt támadható káros harcoknak ismétlődését lehetetlenné tegyük.

Nagy megnyugvással tekinthetünk a jövő elé! Az előjelek kedvezők.

Ha az utódok azt az irányt, melyet Ő cs. és ap. királyi Felsége I. Ferencz József urunk és királyunk hibás hagyományok elhagyásával, de nagy bölcsességgel mérvadóul kitűzött, betartják; ha az emberi jogokat kölcsönösen megbecsüljük; ha az aprólékos surlódásokat nemzeti nagy célok felé való törekvések fogják felváltani, ha sértetlenül fenmarad a szívós ragaszkodás alkotmá-

nyunkhoz, mely nekünk éltető levegő és fejlesztő napsugár: úgy a jövő nem fog a multhoz hasonló küzdelmeket szülni, sőt ellenkezőleg egyfelől a vallásfelekezetek a sajnos elég későn meghozott 1895-ik évi törvénnyel hiszem végleg megalkotott vallásszabadság oltalma alatt egymással versenyre kelhetnek a nép hitéletének és erkölcsének üdvös irányításában, másfelől a nemzet is mentve lesz igen súlyos komplikációk folytonos eligazításának nagy terhétől és nyugodtan valósíthatja rendeltetését abban a világrendben, melyből az emberiség boldogulását várja.

Ily általános tekinteteken kívül szorosabb megyei vonatkozások is hatottak a részben közre, hogy a vármegye e jubiláris ünnepségen való tényleges részvétele által e gyülekezésnek általános jelleget adjon, azt mintegy magáévá tegye.

Már maga az az előre tudott körülmény, hogy úgy mint 300 évvel ezelőtt, ma is Zsolna fogja képezni gyülekezési helyét hazánk kiváló férfiainak, megyszerte élénk visszhangot keltett és a megyének, valamint Zsolnának őszinte nagy öröme vált.

Az anyagi és szellemi élet fejlődésének, alakulásának okai oly számtalanok, annyira egymásba fonódók és legtöbbször oly lengék, hogy azokat emberi elme határaiban követni nem is képes. Ki mondhatná meg, hogy az a szellem, mely az 1610-iki zsinat alkalmából itt megnyilatkozott, minő nagy kihatással volt Zsolna lakosságának képződésére? Ki meri állítani, hogy az akkor itt elrebbent szellemi szikrák, kifejezést nyert felfogások, eszmék nem járultak hozzá, hogy a helyen bensőleg egészséges alkatu, hazafiasan érző lakosság fejlődjék, mely amint az ország tavasza megnyílt, lázasan élni, lüktetni kezdett és jelentéktelen községből rövid három évtized alatt országos fontosságú emporiumot teremtett?

Arról ugyanis sohasem szabad megfeledkezni, hogy a protestantizmus nyomában felvilágosodás és felvilágosítás járt; arról sem, hogy Zsilinszky Mihály nagy történészünk szavai szerint, a protestantizmus egyik kézzel védekezett, másik kézzel épített. Alkotásai főleg a közművelődés és a népnevelés terén domborodtak ki. Szönyinek 1695-ben kifejezett az a panasza, „hogy nemzetünk romlásának egyik nagy oka a köznépnek tudatlansága«, az ő körükben nyomtalanul nem hangozhatott el.

Sőt szinte megható az a tudásvágy, mely az ifjaikat a nyugat mívelt államaiba vezérelte. jobban mondva űzte, hogy ott nagy nélkülözések közt oly ismeretek birtokába jussanak és hazatérve oly ismereteket terjesszenek, melyek itt a zavaros viszonyok, folytonos harcok és az iskoláztatás szomorú kezdetlegessége miatt elsajátíthatók nem voltak.

A közművelődés fontosságának korai felismerése, tanintézeteknek szapora felállítására eredményezte azt, hogy e vármegyében is az ág. hitv. evangélikus egyházhoz tartozó hívek hosszú idő óta élvezik az oktatás áldásait és a vármegye lakosságát értelmes, gazdaságilag is előrehaladott rétegekkel gyarapítják.

Ennek igazságos elismerésében ne tévesszen meg senkit a homályos tünet, hogy akadtak és akadnak olyanok, akik kevés hűséggel nagy magyar elődeikhez és jelen hivatott vezéreikhez oly eszmék szolgálivá szegődtek, melyek az egyedül jogosult magyar nemzeti felfogásokkal sehogysem egyeztetők össze.

Bízhatunk abban, hogy ez átmeneti muló baj, mely az ág. hitv. ev. egyház vezérférfiainak fáradozása folytán már is enyhült, az ő következetesen határozott maguktartása mellett rövid idő múlva végleges enyészésnek indul.

Nem fejlődhetik nagygyá a magyarságot veszélyeztető áramlat azok körében, akiknek elődjei a magyar nemzet fennmaradásának alapján építkeztek.

Legyenek Uraim nagy visszaemlékezéseknél e szép napján Trencsénvármegye részéről hazafias szívéllyel üdvözölve.

Kivánom, hogy dicső múltjukat még dicsőbb jövő kövesse.

A zsolnai zsinat 300 éves emlékünnepe.

Ünnepi díszöltött Zsolna városa abból az alkalomból, hogy a magyar ág. hitv. ev. egyetemes egyház az 1610. évi első magyarországi evang. zsinat háromszázados emlékünnepe falai között augusztus 27. és 28-án megünnepelte. Zsolna város elöljárósága és közönsége valláskülönbség nélkül nagy előzékenységgel fogadta az evangélikus egyház közelről és távolról megjelent képviselőit. A vasuti állomásnál a trencsényi főesperes üdvözölte nagy számú rendezőbizottság élén a megjelenteket, majd a díszkapuval és zászlókkal felékesített városon kísérték el a rendezők a vendégeket, mindenkit a kijelölt szállására. Nem kis feladat volt a több mint 250 vendéget elszállásolni s

valóban kapóra jött s nagyban könnyítette meg az elszállásolás nehéz munkáját a most felépített vasuti internátus, a »Baross Otthon«, a mely a tanév megnyitását várván, teljesen készen felszerelve lett a rendezőségnek rendelkezésére bocsátva s ez Otthonban magában talált szállást mintegy 80 vendég. — Egyházunk vezéreinek kívül (a kik közül csak a beteg Zelenka püspök hiányzott) ott volt a testvér ref. egyház hat tagu képviselője is a Dunántúli egyházkerület ref. püspöke Antal Gábor vezetésével. S ott láttuk s felszólalásában igazán gyönyörködtünk is Trencsén vármegye katolikus vallású, de szabadelvűen gondolkozó főispánját: Szalavszky Gyulát, aki üdvözlő beszédjével elragadta a hallgatóságot s a történelem világító fáklyája mellett mutatott reá azon nagy érdemekre, a melyeket az evang. egyház Magyarországon a kultúra, a felvilágosodás s a lelkiismereti szabadság terjesztése körül szerzett s azon megdönthetetlen igazságra, hogy a magyar protestáns egyház a magyar szabadságnak mindenkor védelmezője, sőt megtartója volt. A protestánsok a mult küzdelmei közepette sem voltak soha magokra hagyva, mindig akadtak kath. főurak és más kath. rendek, a kik a prot. egyház mellett bátran sikra szálltak s ma is vannak róm. kath. vallású művelt emberek, a kik más emlékünnepek egyetemes jelleget óhajtanak tulajdonítani s azt nem egy felekezeti ünnepévé látni csupán. Kívánja, hogy az egyház dicső multját dicső jövő kövesse. Szalavszky főispán beszéde egyik kiemelkedő pontja volt azon vallásos estélynek, melyet a városháza nagy — de igen kicsinynek bizonyult — termében tartottunk meg. A közönségnek csak egytizede fért be, a többiek kint a folyosón, a lépcsőkön szorongtak s a kiknek még itt sem jutott hely szépen az utcán várakoztak, vagy elvonultak csalódottan.

A vallásos estélyt Gyurácz püspök imája nyitotta meg. Laszkáry Gyula a dunáninnyi kerület felügyelője üdvözlő a hiveket, kik messze földről és közelről megjelentek bizonyosságot tenni arról, hogy ép úgy ragaszkodnak az evang. egyházhoz, mint őseink 300 év előtt. Üdvözlő a más vallásukat, a kik ünnepünk fényét emeink jöttek és eljöttek azért, hogy bizonyosságot tegyenek arról, hogy miként a multban sokszor a kath. főurak és rendek fogtak fegyvert a vallás szabad gyakorlata érdekében, avagy mikor a vakbuzgóság máglyát rakott a lelkiismereti szabadság elfojtására s annak lobogását nem volt hatalom eloltani, de nem akadt ember egy is a magyar katolikusok között, aki azt meggyújtotta volna, úgy hogy külföldről kellett hóhért hozatni annak meggyújtására, úgy bizonyára a megjelent róm. kath. polgártársaink is a szabadelvűség, a lelkiismereti szabadság és hazaszeretet szent érzelmeitől áthatva a midőn a hazáról, annak szabadságáról, avagy békéjéről van szó, ma is készek velünk összeforrni s velünk munkálkodni.

Zsilinszky Mihály bányakerületi felügyelő, egyházunk munkás története olvasta fel minden körülményre kiterjedő tanulmányát a zsolnai zsinatról, annak előzményeiről és követelményeiről. Az egész tanulmányt lapunk nem közölheti, de előre is bejelentjük olvasóinknak hogy — miként a többi beszédek, — ez is benne lesz abban a füzetben, a melyet az egyetemes egyház a zsolnai ünnepek emlékére s a zsolnai ev. templom javára fog kiadni s a melyre ezuttal is felhívjuk olvasóink figyelmét. Zsilinszky felolvasásában a valláserkölcsi élet magaslatáról kiindulva, ismertette azokat a mozgató erőket, amelyek az ev.

egyház akkori sorsát irányították s amely sorsban sok volt a jelen kor számára levonható hasznos és tanulságos, vigasztaló és felemelő okulás. Szólt a reformációról, annak okairól, a reformátorokról és munkáikról. Majd a hazai reformáció külön rövid jellemzése után áttér a zsolnai zsinat előzményeinek vázolására, a folytonos üldözésekre, az egyház végleges szervezkedésére, a Bocskay-féle békekötésre, majd arra a tényre, mikor a békekötés pontjai törvénytévé lettek. Ezzel az evangélikusok felszabadultak a római püspökök hatósága alól és jogot nyertek arra, hogy saját egyházuk szervezetének felépítésében saját hitelveik szerint járjanak el. Ez képezi a hazai ev. egyház önkormányzatának első törvényes alapját. Az isteni gondviselés hozta, hogy 1609-ben az országos katolikus főpapság ellenzése dacára Thurzó Györgyöt választották meg nádorrá, akinél kiválóbb és hasonló nagy tekintéllyel bíró ev. férfiú sem előtte, sem utána nem volt a hazában. Thurzó a törvénytésítés után azonnal gondoskodott arról, hogy az egyes seniorátusok külön értekezleteket tartsanak a törvényes jognak miként való megvalósítása és gyakorlása ügyében. Zsilinszky itt érdekesen adta elő Thurzónak Zsolnára való bevonulását és a zsolnai zsinat lefolyását. A zsolnai határozatokban s a püspöki esküformában semmi sincs, ami a róm. kath. egyházat sértene, mégis a főpapság felháborodásában nem ismert határt s az azok élén álló esztergomi érsek protestált a zsinat határozatai ellen s a megválasztott püspököket csufolni, határozatukat becsülni kezdte. A vallási- és politikai ellentétek sokáig nem szűntek meg. Az emlékünnepek alkalmából a 300 év előtt élt és küzdött ősök emlékének a most ünneplő evangélikusok szent fogadalmat tesznek arra, hogy a Krisztus evangéliumában kifejezett valláserkölcsi alapelvekhez mindhalálig hűvek maradnak s hogy az apák két nagy erényét, a mely vallásosságot és a tiszta hazafiságot szent ereklyék gyanánt nemcsak megőrzik, hanem utódaiknak is átadják. Ezzel rojják le legméltóbban hálájuk és kegyeletük adóját az ősök porai és emléke iránt. Rámutatott ezután a történettudós az evangélikus egyháznak a zsolnai zsinat óta lefolyt körülményeire, fejlődésére, jelen állapotára. A Róma részéről ujabbban a különböző dekretumok és egyéb támadások alakjában ismét napirendre került üldözései szemben kitartásra, az ősök munkájának folytatására, az egyház feltétlen védelmére s ezzel kapcsolatban a hazafiságra buzdítja az egybegyűlt ünnepi közönséget.

Nagy figyelemmel hallgatta végig az egybegyűlt közönség az érdekes felolvasást s végül lelkesen meg is tapsolta azt.

Az estély befejezéseül hangzottak el a kiküldött testületek üdvözlései, egyikéről, a trencsényi főispán üdvözlő beszédjéről már fentebb emlékeztünk meg. Utána a ref. egyházkerületek testvéri meleg üdvözlét tolmácsolta Antal Gábor püspök. — Majd Zsolna város főjegyzője mondott üdvözlőt; mindezeket Laszkáry ker. felügyelő megköszönte s az estélyt Scholcz Gusztáv püspök imája rekesztette be. — A gyülekezet úgy az estély elején, mint annak végén Kis Milos zsolnai lelkész harmoniumi játékától kísérve énekelt. Este a várost fényesen kivilágították.

Másnap vasárnap két istentisztelet keretében folytatódott az ünnep. A tót nyelvű istentiszteleten Baltik püspök szónokolt. Beszéde igen helyesen a hallgatókra való tekintettel, a kik a környék és a helyi egyszerűbb s a magyar nyelvet nem értő hiveink igen

nagy számából teltek ki, történeti visszapillantás volt a zsolnai zsinatra, annak alkotásaira és az abban szereplő úgy egyházi, mint világi munkásokra és urakra. Kiemelte az ő nagy és tiszta hitüket, az egyházhoz, annak evangéliumi tanaihoz való törhetetlen ragaszkodásukat s a hallgatókat példájuk követésére buzdította. A magyar istentiszteleten Gyurácz püspök mondott classikus, magas szárnyalású s költői képekben gazdag beszédet. Az emlékezet adja a kapcsolatot — úgymond — a múlt és jelen között, ez a kapcsolat az a forrás, a melyből az utód tanúságot s a jövőre reményt merít. Templomban vagyunk, a hosszú multra visszatekintő s folyton fejlődő város falai között, a melyből az első magyar ev. zsinat emléke szól felénk. Meg kell hallgatnunk a múlt tanúságait s figyelembe vennünk intó szavait. A múlt tanúságai hálás kegyeletre indítanak . . . Történeti visszapillantás után hálat ad Istennek, ki segítségül volt atyáinknak a nehéz küzdelmes időkben. Hálás kegyelettel emlékszik meg a lelkesekről, a kik életüket is feláldozva, hűséges pásztorai és vigasztalói voltak, a sokszor siró nyájának. — A világi leikes vezérekről, — azoknak áldozatkész munkásságukról. A múlt hősei jeltelen sírokban fekszenek, de emlékezetük felett ott lebeg a kegyelet örök lámpája, — áldott legyen emlékezetük.

A múlt tanúsága a hitnek győző erejét mutatja. A hit volt vigasztalásnak ereje, a mellyel a vezérek áldoztak —; a hit volt a nép szenvedésének gyógyító balsama. Az evangélikus egyház legjobbjai sokat szenvedtek, sokan a küzdelemben el is hullottak, de a miért küzdöttek: a hit, azt az emberiség közkincsévé tették. A kinek hite van, azé a jövőendő!

A múlt tanúsága útmutatás a jövőre. A hitet őrizni, védeni kötelességünk, mert a békés idők újabb megpróbáltatásokat hoztak az evangélikus egyháza. A közöng, a testiség szeretete sok helyen nagy aggodalmakra adnak okot, sőt sok helyen válsággal fenyegetik az egyházat. — E válságból való kivezetésre újra csak a Krisztusi hit ad erőt; attól függ, vajjon palotákban és kunyhókban egyaránt fog-e éledni a hitnek szent tüze.

A múlt tanúsága a testvériség ápolására int. A jó Isten mindnyájunknak atyja és mi mindnyájan testvérek vagyunk. — Egyházunk bizonyára akkor teljesíti a maga isteni hivatását, ha a testvériség érzületét ápolja. Erre tanít a múlt, a melyben testvériség a védelemben és az építés munkájában volt őseink vezéreszméje. Egyházunk háromnyelvűsége dacára, tagjai között mindig szent volt a béke; a nyelvkülönbség nem gátolta meg őket abban, hogy egymást szeressék és becsüljék. Kövessük e példát!

A múlt tanúsága e hon szebb jövőjének záloga. Az ősök nyelvkülönbség nélkül is szerették a közös édes magyar hazát. — Bocskay, — Bethlen, — Rákóczy zászlói alatt egysorban állott — a tót — a magyar és a német; egy patakban folyt a vérük; egy hant alatt fekszik testük, — nem mondja meg a hant — melyik alatt fekszik a tót — a magyar — a német, de megmondja azt, hogy mindmegannyi ott hagyta a családját, — az iskolát — a templomot — s jött a hazáért — a szabadságért meghalni s vérét ontani. Kövessük mi is példájukat, — szeressék a mi hitsorsosaink — ha más nyelven beszélnek is — az ő közös anyjukat — a magyar hazát.

Mély hatást kelt Gyurácz püspök beszéde s ennek a beszédnek a hatása alatt folyt le azon rövid *diszgyűlés*, mely az ünnepély befejezését képezte *Báró*

Prónay egyetemes felügyelő elnöklete alatt, aki bár rövid, de igen szép beszéddel emlékezett meg a zsolnai zsinatról a lefolyt 300 év küzdelmeiről, a zsolnai egyházzól, arról a kis csapatról, a melyben ma is hiven buzog az ev. hit tisztasága és ereje; — kicsiny templomáról, a melyről azt mondja, hogy nem a templom falainak magassága az ev. egyház erőssége, hanem a lelkekben élő hit és testvéri érzület. Még Antal Gábor ref. püspök mondott rövid köszöntőt; nem tehető — úgymond — hogy szó nélkül elmenjen a szép és magasztos ünnepélyről; a róm. kath. szervezettséget állítja fel példányképül a prot. egyházaknak s azon szép gondolattal végzi, hogy mindannyian azon gondolattal távozunk, hogy a két prot. egyház között legyen a szükségesekben egység, a kétesekben szabadság, de mindenkiben a szeretet.

Laszkáry köszönő szavai és Szentiványi ker. felügyelő indítványa után, melyet a közgyűlés elfogadott, a mely szerint a zsolnai ünnep története megírassék és zsolnai egyház javára eladassék, a diszgyűlés véget ért.

Folytatása és bevégzése képen a magasztos ünnepnapoknak sikerült bankett volt.

A tiszai egyházkerület közgyűlése.

Augusztus hó 23—27-éig tartottak a tiszai egyházkerület ezidei közgyűlési napjai. 22-én este 7 órákor érkezett az egyházkerületi elnökség *Poprádra*, kiket a vendéglátó egyház képviselőjében *Varga Imre* lelkész és Dr. *Payer Géza* fogadó-bizottsági elnök üdvözölt. Az üdvözlésre *Terray Gy.* gömői főesperes válaszolt, mint aki a betegsége miatt távollevő *Zelenka Pál* püspök helyett teljesítette az elnöki teendőket. Kedden a különféle bizottságok, nemkülönben Dr. *Meskó László* és *Bartholomaeidesz László* elnöklete alatt a kerületi számvevőszék, szerdán pedig a gyámintézett bizottmánya, közgyűlése és istentisztelete kötötte le a nagyszámban összegyűlt tagok figyelmét. A gyámintézett közgyűlésén élénk óváció tárgyai voltak az ujonnan választott kipróbált régi jeles elnökök, *Radványi István* és *Materny Lajos*, örvendetes tudomásul szolgált a gyűjtés szép sikere, melynélfogva a szamaritánusi szeretet áldásaiban ismét több gyülekezetet lehetett részesíteni, — és megnyugtatólag hatott a félszázados jubileum alkalmából a nagy alapítónak *Székcács Józsefnek* emlékére létesült alapra kerületszerte történt tekintélyes mérvű adakozás. Az ünnepi istentiszteleten a kijelölt szónoknak, *Illgen Antalnak* hirtelen történt megbetegedése következtében *Domján Elek* s.-a.-újhelyi lelkész tartotta a beszédet, a modern theologia tudományos érveivel fejtegetvén főtételét: „A keresztyénység az emberiség üdvözítő életereje.“ Készséggel honoráljuk a beszéd mindvégig érdekes, építő hatással történt megszerkesztését és előadását és nem kritikai szándékkal, de tisztán saját álláspontunkat kifejezve mondjuk, hogy nézetünk szerint sem a keresztyénység, sem a protestantizmus, sem semmiféle —ság — vagy —ség nem fejezi ki hiven az „üdvözítő életeret“, mert az mindörökké és egyedül a Jézus Krisztus váltságművében foglaltatik.

Szerdán este 6 órákor a Husz-park nagytermében előértekezlet tartott. Itt tisztázódott az a nagy

port felvert támadás, amelynek központjában a „Gazdák biztosító szövetkezete” állott, mint oly intézmény, amelynél a kerület összes egyházainak éghetőségei biztosítva vannak s amelyről a napilapok révén az a hír szállongott, mintha az idei nagy jégverések miatt alapjai annyira kimerültek volna, hogy föbbé nem nyújthatnak biztosítékot az egyházak esetleges tűzkáraival szemben. *Kubinyi Géza* intézett ez irányban interpellációt a gömöri esperességi gyűlésen. Most az ő bizalmi nyilatkozatai és *Szentiványi Árpád* kerületi felügyelőnek a biztosító-intézet legutolsó hiteles könyvkivonatával és más számszerű adatokkal támogatott felvilágosításai után az ügy közmegelégedésre és a kerület tagjainak nagy megnyugvására tisztázódott. — A *Borromaeus-encyclika* tárgyában Dr. *Zelenka Lajos* v. főjegyző terjesztette elő azon közhelyesséssel fogadott javaslatot, amelynek fogva az egyházkerület élénk tiltakozását fejezte ki e pápai székbeli eredő merénylet ellen és az egyetemes közgyűlés útján intézzen feliratot a kormányhoz, amelyben a jus placeti alkalmazására nézve intézményes biztosítékokat követeljen és csatlakozzék a világ protestáns egyházainak e kérdésben való szolidaritását kifejező mozgalomhoz. — Az 1848. XX. t.-c. végrehajtása ügyében *Geduly Henrik* e. főjegyző főként a gömöri esperesség, de egyuttal a szepesi városi és tátraaljai egyházmegyék felterjesztése alapján azt a határozati javaslatot terjesztette elő, hogy amennyiben a közelmúlt idők vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendeleteiben, sőt törvényhozásában a katolicizmusnak kedvező jelenségek merültek fel, sőt kilátásba helyeztetett a kath. autonomia megalkotása is, míg ellenben a protestáns lelkészek kongruája a más parallel állású tisztviselők javalmazásának mélyen alatta áll, a protestáns egyházak legégetőbb szükségleteiket a nagy egyházi adóteher dacára nem képesek teljesíteni, a számukra adott 3 milliós államsegély a reájuk váró nagy feladatokkal szemben kevésnek bizonyult s még ez sincs törvényhozásilag egyszersmindenkorra biztosítva: írjon fel a kerület az egyetemes közgyűléshez, hogy az 1848. XX. t.-c. végrehajtása végett erélyes, sürgető lépéseket tegyen. Ezt a javaslatot is élénk helyesléssel fogadta az értekezlet és *Kubinyi Géza* indítványára, Dr. *Meskó László* hozzászólása után kitoldotta azzal, hogy hívja fel az egyetemes gyűlés a közös prot. bizottságban lévő tagjait arra, hogy a miniszterrel az 1848. XX. t.-c. végrehajtása tárgyában meginduló tárgyalások előtt az evang. egyház jogigényét határozottan állapítsák meg.

A bizottsági tárgyalások során kedden d. u. tartotta meg ülését az iskolai bizottság is, amelyen főként *Adorján Ferenc* ritka szorgalommal és pedáns renddel kidolgozott javaslatai, nemkülönben *Frenyó Lajos* nagy szakértelemre valló vallástanítási jelentései nyomán sok üdvös határozat hozatott. Élénk megbeszélést keltett *Geduly Henrik* indítványa, hogy amennyiben a múlt évi egyetemes gyűlés az egyházi tisztviselőkre nézve kiadott utasításban határozottan állásuk elvesztésének terhe alatt kimondja az egyház tanítóiról, hogy csak prot. nővel köthetnek házasságot és gyermekeiket is csak evang. vallásban neveltetik, — ez az intézkedés terjesztessék ki a közép- és főiskolák tanáira is. *Gömöry János*, *Fischer Miklós*, dr. *Zelenka Lajos* hozzászólása után a „prot.” szó helyet „evang.” szóval az indítványt a bizottság elfogadta.

Szerdán este ismerkedési estély tartatott a Huszpark nagytermében.

Meg kell még jegyeznünk, hogy úgy kedden, mint szerdán reggel istentisztelet tartatott, amelyeken *Varga Imre*, a poprádi egyház újonnan választott lelkesze mondott megható imát.

Istentisztelettel indult meg a közgyűlés napja is. A kiküldöttek teljes számban jelentek meg. Ez alkalommal *Geduly Henrik* e. főjegyző imádkozott az erő, áldás és segedelem Urához — Istenéhez. Istentisztelet után a nagyszámban megjelent küldöttek előtt *Szentiványi Árpád* kerületi felügyelő mondott nagyhatású megnyitó beszédet, amelyben a magyar ember hagyományos hűségével fejezte ki a kerületi közgyűlés hódolatát és áldáskívánatait a király ő Felseje 80 éves születése napjára; majd fájdalommal emlékezett meg arról, hogy elnöktársa, a kerület tisztelt és szeretett püspöke betegsége miatt akadályozva van tiszte teljesítésében és szíve egész odaadásával kívánja, hogy őt teljes egészségben láthassuk viszont az egyházkerület élén. — Folytatólagosan kifejti megütközését a protestáns egyházakra sértő, lealázó „*Borromaeus-encyclikára*” nézve, amely ugyanazon gyökérnek, ugyancsak olyan mérges hajtása, mint volt a „*Ne temere*”. Hiszi és reméli, hogy az alkotmányos magyar király jogára alatt a jus placetinek kellően érvény fog szereztetni úgy ezen, mint bármily más, a protestantismus jogállását és tiszteletet parancsoló tekintélyét sértő külbeavatkozás ellenében. — Az 1848. XX. t.-c. végrehajtása érdekében teendő sürgető lépéshez lelkesedéssel csatlakozik. A protestáns egyházak, erélyes, határozott szolidáris fellépésétől várja, a törvény világos, félreérthetetlen szavai alapján pedig követeli az igények teljesülését.

Az élénk éljenzéssel fogadott megnyitó beszéd után *Terray Gyula* egyházi elnök tolmácsolta nagy tetszés mellett a kerület szerencsekívánatait az elnöklő *Szentiványi Árpádnak* 70 éves születés napja alkalmából. Az egyházi élet legalsó működési köréből küzdötte fel magát — úgy mond — a legfelsőbbek egyikére s mindenütt szeretetet, tiszteletet váltott ki a szívekből önzellen munkássága, kitarása, férfias magatartása, áldozatkész egyházszerete által.

A püspöki jelentés fájdalommal emlékezik meg id. *Bánó József*, *Törköly János*, *Skita Mihály*, *Urbán Adolf* és *Gresch Ágost* elhunytáról, *Kubinyi Aladár* esp. felügyelő lemondásáról és szeretettel üdvözlí ennek utódját *Medveczky Sándor* kishonti esp. felügyelőt. Majd bőven és részletesen emlékezik meg a kerület egyházi életének főbb mozzanatairól és elismerést szavaz az ez évben is nagy számmal jelentett jöltevőknek.

A harmadik egyetem országszerte megindult mozgalmába beleszólt a sárosi egyházmegye is, követelven e részben főiskola fentartásra jogosult országos evang. egyházunk meghallgattatását és *Eperjesen* egyelőre két, t. i. theologiai és jogi fakultással a főiskola egyetemmé fejlesztését. A tiszta jogból, tételes törvényből fakadó javaslatot a közgyűlés egyhangúlag elfogadta. Az 1848. XX. t.-c. és a *Borromaeus encyclika* tárgyában élénk vita indult meg. Az előbbire nézve az értekezleten történt megállapodás egyetlen egy szó változtatással ment keresztül *Kubinyi G.* és *Geduly H.* felszólalása után; az utóbbi már hevesebb eszmecserét váltott ki. *Kubinyi*, *Meskó*, sőt maga az előadó Dr. *Zelenka L.* is intézményes biztosítékokat követeltek a jus placeti érvénye tárgyában, *Janoska Gy.* elvárja a törvényhozás mindkét házának evang. tagjaitól, hogy e fontos kérdés elin-

tézében fölök telhetőleg közreműködjenek, — Dr. *Mesko L.* nem tekinti e helyet alkalmasnak arra, hogy itt a törvényhozás tagjai más téren kifejtett működésükért felelőségre vonassanak, a jus placetiben a magyar törvény sértetett meg, tehát joga volt rk. képviselőnek interpellálni és figyelmeztet arra, hogy a legszebb lapjai a magyar törvényhozás történetének, amikor katolikusok szálltak sikra a protestánsok jogaiért; Dr. *Szánthó L.* szerint a kérdés a büntetőjog sanctiója alatt áll, amiből önként következik, hogy a kormány által is érvényben levőnek elismert jus placeti áthágása miatt az áthágó megtorlásban részesül. — Végül is az előadói javaslat a dr. *Mesko* által ajánlott pótlással fogadtatott el. (Biztosíték — hogy a jus placeti megsértése többé elő ne fordulhasson, ha pedig mégis előfordulna, alkalmas megtorló eszközök vétessenek foganatba.)

Érdekes volt a *kisporubai leányegyház* anyásításának ügye is. A hívek száma 1200, az anyagi előfeltételek szerintők megvannak, bár ez a tényállás teljesen elfogadható okmányokkal igazolva nincs; az esperesség is hozzájárult az önállósításhoz, de a lipótszentiváni anyaegyház és főként annak szellemi vezetői erőteljes mozgalmat indítottak az anyásítás ellen. A kerületi közgyűlésnek Csobroda lelkész, *Simkovic* főesperes és *Homola István* melegen ajánlották a *kisporubai hívek* kérelmének legalább elvileg leendő honorálását, míg *Hevessy Bertalan*, dr. *Mesko László* az előadó által kimutatott formahibák alapján kijelentették, hogy ez a kérés most teljesíthetetlen. *Geduly H.* annak a várakozásnak ad kifejezést, hogy ha az ügy az anyagi előfeltételek kérdésében teljesen tisztázva kerül a jövő évi közgyűlés elé, lehetetlennek tartja, hogy a jövő évi ker. gyűlés ne teljesítse a *kisporubaiak* komoly valláserkölcsei alapon álló kérelmét. A lipóti testvérek meg is nyugodtak a kerületi közgyűlés azon nyilvánvaló állásfoglalásában, hogy ha az ügy formahibák miatt egyelőre halasztást is szenvedett, de lényegileg komoly ellenzéssel nem találkozott és a jövőben még kevésbé találkozhatnak. Az *eperjesi kollégium* jelentését *Geduly H.* előadásában elfogadták, a theologiai otthon deficitjére való tekintettel újból felkéri az egyházakat és esperességeket állandó évi segély adására. Tanulmányi és valláserkölcsei szempontból úgy a kollégium, mint az Otthon jelentése megnyugtató, Több tekintélyes alapítvány is tétetett a múlt tanévben. A *Tátraaljai egyházmegye* javaslatára alapján a *Thökölly expatriálására* vonatkozó törvény törlesztésére nézve felirat megy a kormányhoz és országgyűléshez. A *zsinattartás és a budapesti theol. fakultás* megvalósítása megsürgöttetik. A 3 milliós *államsegély* a kerületre eső rész elosztásánál *Balla Jenő* kimutatja, hogy az egyetemes adóalapi bizottság azon véleménye, mintha az illetékes egyházaknak eddig (1910. végéig) csak egy rendbeli segélyösszeg járna, merőben téves, mert ez év végéig már két rendbeli segélyezési összeg esedékes. Az *eperjesi theol. akad.* fenntartó testülete által szabadon betölthető két tanszéket a közgyűlés a rendszeres és a gyakorlati theol. tanszékben jelöli meg. A *theol. tanárok* állami fizetésekiegészítése tárgyában kifogásolta a közgyűlés azt, hogy a tanárok nem egyházi közigazgatási úton, de közvetlenül fordultak a kormányhoz. Az *adóalapi szabályrendelet* *revisiója* ügyében nagy figyelemmel hallgatták és lelkesedéssel fogadták *Balla Jenő* lapunk „Helyes nyomon” c. vezércikkében részletesen ismertetett javaslatát. A *kápláni kongrua* tárgyában felter-

jesztést intéznek a kormányhoz, hogy a mennyiben a református egyház 118000 koronát kap, a mi egyházunkat is arányos segélyben részesítse. A *kollégium* szabályrendeletének *revisiója* ügyében az igazg. választmány és *Geduly H.* által külön-külön készített tervjavaslatnak egységes alapon végleges, szövegezésére szűkebbkörű bizottságot választottak, megválasztották az egyetemes gyűlésre menendő tagokat, a ker. törvényszék tagjává *Gresch Ágost* helyébe dr. *Hritz Lajost*. — Nagy figyelemmel hallgatták *Balla Jenő* előadását az ev. hívek számbeli csökkenésének okairól. A nagy gonddal készült alapos és érdekes tanulmány a közgyűlés határozatából egész terjedelmében meg fog jelenni lapunkban s azért e helyütt csak annak jelzésére szorítkozunk, hogy a nagyszabású tanulmányra előre is felhívjuk az érdeklődők figyelmét. Ballának a közgyűlés jegyzőkönyvi elismerést szavazott. *Janoska* indítványára a javaslatban felsorolt palliatív eszközök közé fölvettek az egyházi iskolai intézmény fenntartását is. *Dr. Mikler K.* tájékoztatta a közgyűlést arról, hogy az összes, az egyházat érdeklő törvények és főbb szabályrendeletek gyűjteményes kiadása mintegy 50 nyomtatott iven körülbelül 4000 K. költséggel járna. Javaslatára az egyetemes gyűléshez terjesztetett fel. — A közgyűlés a *lipóti esperesség* javaslatával szemben fenntartotta az egyetemes közgyűlési tagok választásának jelenlegi rendszerét. — *Dr. Payer Géza* előadásában foglalt azon hat. javaslatot, hogy a közgyűlés fejezz ki tiltakozását a felett, hogy a vallásoktatásnak a felsőbb osztályokban miként leendő tanítása tárgyában leadott kormányrendelet az egyházi hatósággal nem közöltetett, *Csobroda V.*, *Hidalfy S.*, *Eisert J.*, *Dobó A.*, *Steinacker R.*, — *Janoska Sz.* felszólalása után elfogadták. *Paulik J.* javaslatait a készülő új énekeskönyv anyagának főleg a *Tranosciusból* fordítandó szebb énekek kibővítésére nézve *Janoska Gy.* felszólalása után az előadónak szavazott köszönettel elfogadták. *Izgalmas vitát* provokált az eperjesi tanítóképző ügye. *Gerhard Béla* igazgató keserű észrevételekkel fűszerezte az intézet és az internátus tarthatatlan állapotáról szóló előadását. Odavetette az intézetnek esetleg *Nyiregyházára* leendő át-helyezése, sőt — ha ez nem megy — beszüntetése gondolatát. Csak abban hibázott, hogy meg nem mondta, hogy ez az utóbbi gondolat nem az övé. Így aztán erőlyes rendreutasításban részesült, Az izgatott hangulatot lecsendesítette *Geduly H.* felszólalása, aki a *Gerhard* beszédében oly magot látott, a mely körül az intézet egészséges fejlesztésére nézve csoportosulhatnak a gondolatok. Egyébként a tanári kar javaslatával az illetékes fórumhoz, az eperjesi kollégium igazg. választmányához ntasított. Annál nagyobb figyelemben és békesebb elintézésben volt része *Hidassy S.* és *Adorján F.* tanügyi javaslatainak. Örvedetes tudomásul szolgált a rozsnói polg. leányiskola fejlődéséről, a *Zelenka P.* és *Szentiványi Á.* alapokkal a *Theol.* Otthon alapjainak gyarapodásáról, a főgymnasiumokról, jogakadémiákról, *Karátsony Zs.* előadásában az érettségi vizsgákról szóló megnyugtató jelentés. A tanárok családjának vallási hovatarozandóságát illető *Geduly J.* javaslatot *Dr. Mikler K.*-nak adtak ki tanulmányozás és jelentéstétel végett. Több kisebb fontosságú ügy elintézése után a közgyűlés *Szentiványi Á.* főkép a *poprádi egyház vezetőségének*, *Varga J.* lelkésznek és *Dr. Payer G. esp.* ügyésznek köszönetet kifejező zárószavaival és *Terray L.* záróimájával véget ért.

Itt említjük meg, hogy a közgyűlés első napján d. u. főképp Terray Gy. és Geduly H. kezdeményezésére megalakult a kerületi lelkészértekezlet, Terray Gyulát lelkesedéssel választva ideiglenes elnökévé és mellé az intéző bizottság tagjaiul Geduly Henriket és Holkó Mihályt. A mintegy 35 testvér élénk részvételével tartott ülés kimondotta, hogy lehetőleg már a jövő tavasszal érdemleges munkára jöj össze.

Ugyancsak az első nap déli óráiban közebed volt a Huszpark nagytermében, hol a felköszöntök során Geduly H. indítványára táviratilag üdvözölték a Reichenhallbar időző püspököt, ki arra másnap hála-telt távirati válasszal felelt.

Végül megemlítjük, hogy az első nap délutánján a közgyűlés tagjainak tiszteletére a poprádi egyház a templomban orgonaversenyt rendezett, a mely minden tekintetben fényesen sikerült s a melyen főleg a kiváló iglói vendégközreműködők arattak igaz elismerést.

Tanintézeteink működése az 1909—10. iskolai évben.

(Az ideai értesítők alapján).

(Folytatás).

Egyéb változások a következők. Nyugalomba vonultak: Iglón Róth Márton 39, Pozsonyban Markusovszky Sámuel 30, Budapesten Weber Rudolf 40 évi szolgálat után. Góbi Imre pedig 25 éves tanári és 12 éves igazgatói működése után a Luther-Otthon vezetésével bízott meg. Mind a 4 buzgó, lelkes tanár és pedagógus bokros érdemeit az illető intézetek értesítői részletesen méltatják.

Nagyobbzabású személyi változások történtek kivált a pozsonyi teol. akadémián, melynek kötelekébe léptek — mint új tanerők: dr. Szelényi Ödön, dr. lic. Daxer György, Lic. Schmidt K. I., Pröhle Henrik és br. Podmaniczky Pál. Az első a megüresedett fil. pedag. tanszéket foglalta el, dr. Daxer, a Németországon is ismert nevű jeles teológiai író a szisztematikai-exegetikai tanszéket, a lelkes br. Podmaniczky pedig a pozsonyi lelkésszé megválasztott Rätz Vilmos magántanár helyét foglalta el, míg Schmidt és Pröhle a pozsonyi ev. egyház két kiváló lelképásztora a Trsztyánszky főesperes halálával elárvult gyakorlati teológiai tanszék teendőit látták el. — Öt új munkabíró tanerővel gyarapodott, névszerint: Genersich Tivadar, Lovik Kálmán, Polgár Dezső, Posevitz Vilmos és Molnár Lajossal, egy tanszék megüresedése, de kivált a VIII. osztály megnyitása folytán a bonyhádi főgimnázium. Új tanárok még Zwick Vilmos és Klaniczay Sándor Selmechányán, Tichy Gyula Rozsnyón, ifj. Marcsek Andor és Szénfy Zoltán Iglón, Mikolík Imre Késmárkon, Leffler Béla és Varga József Nyiregyházán, Kerber János Pozsonyban, Pataki Sámuel és Koren Jenő Békéscsabán, Pap Zoltán id. és Miklóssy János Aszódon, Dr. Böhm Károly és dr. Böhm Dezső Budapesten.

Iskoláink tanárai közül néhány megtisztelő kitüntetésben vagy megbízásban részesült. Fischer Miklós iglói igazgatót ő csász. és kir. felsége a közügyek terén szerzett érdemei elismeréséül a „királyi tanácsosi“ cím adományozásával tüntette ki. Dr. Loisch János budapesti tanár a vallás- és közoktatásügyi kormány megbízásából az egész iskolai éven át a né-

met és franciaországi középiskolai intézményeket tanulmányozza. Ugyancsak a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter dr. Obál Béla eperjesi teol. akad. tanárt külföldi tanulmányainak és irod. működésének folytatása végett 2500 kor. államsegélyben részesítette. Noszky Jenő késmárki tanárt a M. K. földtani intézet Aradvármegyében eszközözendő geológiai kutatásokkal és felvételekkel bízta meg. Ezenkívül több fő- és középiskolai tanár ez évben is kormányképviselői megbízásban részesült.

Említettük már, hogy úgyszólván összes tanáraink élénk társadalmi munkát fejtenek ki. Így Pozsonyban ők a „Toldy-kör“ és „Uránia“, Eperjesen a „Széchenyi-kör“ és „Szabad Liceum“, Nyiregyházán a „Besenyeyi-kör“, Rozsnyón a „Művelődési Egyesület“, Késmárkon a „Szabad Liceum“, Békéscsabán a „Békésmegyei Közműv. Bizottság“, stb, stb. főtényezői és természetesen a vallásos és prot. jellegű estélyek főszereplői. Többen, mint helyi lapok vagy szaklapok szerkesztői és munkatársai fejtenek ki serény tevékenységet. (dr. Haznlisszky Rezső (Rozsnyó), Bruckner Károly, dr. Banczik Samu (Késmárk), dr. Pravec Ödön (Besztercebánya), Leffler Sámuel, Leffler Béla és dr. Vietórisz József (Nyiregyházán), dr. Rell Lajos (Békéscsaba), dr. Serédi Lajos, Rätz László (Budapest), Kovács Sándor, Albert József, Hamvas József (Pozsonyban), Pröhle Károly (Sopronban), Flórián Károly, dr. Obetkó Dezső (Eperjes) stb. — Mások a vidéki vagy fővárosi kulturegyesületek vagy tanárkörök tisztviselői vagy állandó felolvasói. Tudományos és pedagógiai értekezéseket közöltek, vagy nagyobb önálló munkákat adtak ki a lefolyt iskolaévben a következők: 1. főiskolai tanárok: Bancsó Antal, Payr Sándor, Pröhle Károly, Stáner Vilmos (Sopron), Csengey Gusztáv, Deák János, Draskóczy Lajos, dr. Flórián Károly, Mayer Endre, dr. Obetkó Dezső, dr. Réz Mihály, dr. Szlávik Mátyás, dr. Obál Béla (Eperjes), dr. Masznyik Endre, Kovács Sándor, Hornyánszky Aladár, dr. Daxer György, dr. Szelényi Ödön (Pozsony) és dr. Pröhle Vilmos egyet. magántanár (Nyiregyháza). 2. középiskolai tanárok: Bereczky Sándor, dr. Böhm Dezső, dr. Böhm Károly, dr. Hittich Ödön és Mikola Sándor (Budapest), dr. Oravec Ödön (Besztercebánya), dr. Paulovics István, dr. Vitális István (Selmechánya), Leffler Béla, Moravszky Ferenc, dr. Radó Endre (Nyiregyháza), Frengő Lajos, Gömöry János, Saguly József, Szutórisz Frigyes, dr. Wallentinyi Samu (Eperjes), dr. Bruckner Győző (Igló), dr. Hdzslinszky Rezső (Rozsnyó), dr. Veress Samu, Horváth Zoltán (Rimaszombat), dr. Magyar Győző (Felsőlövő), Karátsony Zsigmond, dr. Banczik Samu, Gaál Pál, Noszky Jenő, dr. Révay József, Szokol Károly (Késmárkon), Hamvas József, Márton Jenő, dr. Pfeiffer János (Pozsonyban) stb. E felsorolás — mely pedig korántsem teljes — fényesen mutatja, hogy tanárságunk valóban kulturéletünk nélkülözhetetlen tényezői közé tartoznak.

Intézeteink legtöbbje szépen és fokozatosan fejlődik. Nagy örömünkre szolgálhat egyetlen felekezeti jogakadémiánk folytonos fejlődése, az igazgató választmány immár kimondotta, hogy szükségesnek tartja a VIII. rendes (jogbölcséleti és büntetőjogi) tanszék felállítását is. Nagyjából teljesnek mondható 3 teol. akadémiánk tanári létszáma. De mig a vall. és közokt. miniszter már 1908. évi okt. havában kiadott rendeletével jogakadémiai tanáraink fizetését a kir. jogakad. tanári fizetésének megfelelőleg kiegészítette, teol. tanáraink fizetése még mindig nincsen véglegesen ren-

dezve és fizetésöknek az állampénztárból leendő kiegészítése ügyében éppen csak hogy a kezdő lépések történhettek meg.

Igen helyes eszmét pendit meg az eperjesi teol. akad. dékánja évi jelentésében, midőn kijelenti, »hogy nagy áldás volna teol. főiskoláinkra, hogy ha minden már hivatalban lévő tanárnak is alkalom adatnék, hogy időnkint külföldi egyetemekre kimehetne tanulmányokat végezni és a külfölddel való kapcsolatot elevenebbé és szorosabbá tenni« — csak azt tesszük hozzá, hogy ép oly üdvös volna középiskolai tanáraink kiküldése is és ezt egyik-másik intézetünk anyagi helyzete talán már most is megbírná.

Valamennyi középiskolánk megakarván felelni a kor fokozódó pedagógiai és egészségügyi igényeinek több helyen az iskola anyagi ügyeiben differenciák merültek fel, melyek magasabb államsegélyt biztosító új szerződés kötése által igyekeznek kiegyenlíteni. A szerződés revíziójának az ügye már meglehetősen előrehaladott stádiumban van: az iglói, békéscsabai, nyíregyházi, rimaszombati, bonyhádi, selmebányai, rozsnói és eperjesi intézetekben. *Felsőlövő* most kötötte meg — első ízben — a szerződést az állammal, ezenkívül 200.000 koronát kapott új gimnáziumi épület emelésére, az építést meg is kezdték és a vállalkozó 1911. júl. 15-én köteles az épületet teljesen készen átadni. Ugyancsak építés alatt van az *eperjesi* kollegium új főgimnáziuma, melynek a régi tisztelelt épületből való kihurcolkodásával sok tanterem marad rendelkezésére a kollégium többi intézeteinek. Már két év óta van új diszes otthonában a *bonyhádi* főgimnázium, mely ez évben foglalta el helyét véglegesen a nyilvánosság joggal felruházott középiskolák sorában. Az utolsó 4 év alatt történt gyors fejlődése szép jövőt biztosít számára.

A hagyományos prot. áldozatkészség és az intézeteink iránt való tette kész, nemes érdeklődés ez évben is szép példákban nyilvánult meg. Itt első helyen említhető a *késmárki* liceum, mely maholnap leggazdagabb intézeteink sorába léphet és mely a lefolyt tanévben 3 nagyobb alapítványról számol be. *Kegel Árpádné* 3000 koronás alapítványt tett egy szegénysorsú diák segélyezésére, továbbá *Kobialka János* volt gimn. tanár 2000 koronát küldött azon meghagyással, hogy ebből 1000 korona a tápintézet céljaira, 1000 korona pedig szegénytanulók gyámolítására szolgáljon; végül az érettségi találkozóra egybegyűltek létesítettek egy *emlékalapot* 130 koronával, mely tekintve a minden évben a szeretett alma-materhez zárandóklók nagy számát, csakhamar tekintélyes alapítvánnyá fog emelkedni. Ugyanitt a 3 évvel ezelőtt nyugalomba vonult 4 érdemes tanár *Greszmacher Gy.*, *Kiszely E.*, *Klein Pál* és *Zvarinyi S.* emlékének megörökítésére megindult gyűjtés befejezésével elkészültek az alapítólevelek 577.69; 745.12; 577.67 és 617.21 kor. összegekről.

A *budapesti* főgimn. ösztöndíj alapítványai száma is 3 igen tetemes új alapítvánnyal gyarapodott. Az egyiket, mely 1000 kor.-ról szól, a *kistétényi Walther* család adományozta az 1910. ápril 7. elhunyt Walther Agoston volt gondnok emlékére. A 2-dik alapítványt az 1899-ben *tíz éves találkozóra* összegyűlt hálás tanítványok létesítették (1200 kor.); végül a *Pesti Hazai Első Takarékpénztár* Egyesület igazgatósága 3000 koronás alapítványt létesített.

Nyíregyházán „az érettségi vizsgálatot tett ifjak emlékalapját” az idén 311 koronával gyarapították,

(összege 1220 kor. 46). Ezt az életrevaló eszmét a többi intézet is, a mely még nem tette, megvalósíthatná. Csak arra kellene törekedni, hogy az alapítók alapítványuk rendeltetését ne szorítsák kizárólag jutalomdíjakra, (mert a szorgalomnak pénzzel való jutalmazása erkölcsi és pedag. szempontból éppen nem kifogástalan), hanem, mint több helyütt már meg is történt, csak általánosságban körvonalozzák hováfordítása céljait. Egy irányban követendő példát mutat egy másik nyíregyházi alapítvány (*Barzó Mihályné* 2000 koronás alapítványa), mely egy 4-dik osztályt végzett ipari pályára készülő tanulónak szánja a tőke kamatait. Ugyanitt létesült ez évben a *Bodnár Gyula* emlékalapítvány 500 koronával.

Iglón a már említett *Kobialka János* tett ezer koronás ösztöndíj alapítványt. Az *eperjesi* kollegiumnak *Kubinyi Miklós* adományozott 2745 koronányi összeget, továbbá a már két ízben megnevezett bökézi mecenas *Kobialka János* 3000 koronát, a 40 éves találkozóra összegyűlt volt tanítványok a kollegium egyik disze *Ludmann Ottó* nevére tettek 750 koronás alapítványt, dr. *Szmik Gyula* neje emlékére tett 12.000 koronás ösztöndíjalapítványt, az *eperjesi* teol. Otthon javára pedig 3 alapítvány tételét (a nyíregyházi ág. h. ev. egyház 4000 kor., *Kubinyi Albert* hagyománya 1000 kor.-ás és a teol. akad. tanári kar 1030 koronás alapítványa. *Pozsonyról Thali Kálmán* emlékezett meg végrendeletében 5000 koronányi alapítvánnyal. *Szarvasnak* adományozott *Ponyický Máté* 1000 koronát, *Réthy Béla* pedig alumneumi ösztöndíj alapítványát 800 koronára egészítette ki. *Rimaszombat* 2 nagyobb alapítványát említhetjük meg a *Soós Ferenc* és *Bodor István* felét egyenként 1000–1000 koronával. *Rozsnyón Pékár Imre* a Magy. Leszámit és Pénzváltóbank nyugvezérigazgatója 10.000 koronás alapítványt tett szegénysorsú tanulók segélyezésére. A *selmebányai* liceumnál *Földváry Elemér* földbirtokos létesített 1000 koronás ösztöndíjalapítványt tanárfiúk számára. — Ezek csak a tetemesebb adományok, a kisebbek száma legio, majd minden intézetnél.

Az igazgatói jelentések, melyek általában körültekintők, de különösen a pozsonyi, iglói, nyíregyházi, békéscsabai, budapesti stb. értesítőkben kimerítők, megemlékeznek a szokásos isk. ünnepekről is; a melyek célja a hazafias és vallásos érzület ébrentartása. (Megünnepelték okt. 6., okt. 31., márc. 15., ápr. 11., június 8. ünnepszamba megy a tanév megnyitása és bezárása is. Ezekhez járult ez évben a „legnagyobb magyar” emlékünnepe. Voltak egyéb ünnepek, hangversenyek és műkedvelői előadások. Hangversenyek és jótékony célú színelőadások voltak: a pozsonyi, soproni, késmárki liceumokban, az iglói, budapesti, rozsnói és nyíregyházi főgimnáziumokban. Késmárkon Hunfalvy és Thököly-ünnepély volt, a pozsonyi teol. akadémián Székács és Stomp emlékünnepe; a pozsonyi liceumban régi kegyeletes szokás szernt hálaünnepet rendeztek. a tanintézet egyik nagy jótévője *Ratkóczi Skárica Gábor* emlékére. Az ünnepek rendezéséből a minden intézet kebelében fennálló ifjúsági egyesületek bőségesen kiveszik részüket (önképzőkör, zenekör, dalkör, vallásos egyesületek stb.) Így az ifj. egyletek Nyíregyházán *Benczur Gyulát*, Rimaszombaton *Mikszáthot* és *Ferenczyt* ünnepelték, Iglón pedig *Petőfi* és *Mikszáth-ünnepélyt* tartottak. Sikerült vallásos estélyeket rendeztek az egyes intézetekben rendszerint a gyámintézettel kapcsolatban megalakult vallásos (belmissziói) egyletek. Ilyenek mű-

A bánsági ev. egyházmegye főesperesi hivatalára leadott szavazatokat a kiküldött bizottság augusztus 24-én bontotta fel Lajosfalván. Huszonöt egyház közül husz Doleschal Lajos eddigi alesperesre adta szavazatát, ki ennél fogva főesperessé megválasztott. Az egyházmegye szept. 6-án, Versecen rendkívüli közgyűlést tart, melyen az új főesperest hivatalába beiktatja.

Tanítóválasztás. A szarvasi ev. egyház új központi elemi iskolájához tanítókul áthelyezte a külterleki iskolákból: Gyuris Máttyás, Laurency János, Huba János, Chovan Jolán és Rohoska Jenő tanítókat. Ezek helyébe pedig megválasztotta a közgyűlés: Slajcho István, Rohoska Gynla, Rohoska Lajos, Rohony Pál és Tóth Pál tanítójelölteket. A *békéscsabai* egyház Gálik Jánost és Lipták Sámuelt választotta tanítókul két külterleki iskolájába a belső iskolákba áthelyezett Lipták János és Molnár Emil helyébe.

A bányakerületi közgyűlés szeptember 14-én veszi kezdetét, a kerül. gyámintézeti istentiszteleten, mely d. e. 9 órakor fog megtartatni Kovács Andor orosházi lelkész tart beszédet a budapesti Deákteri templomban.

Új vallástanár. A békéscsabai Rudolf főgimnáziumi vallástanári állására, a felügyelőbizottság 10 pályázó közül Vidovszky Kálmán segédlelkészt választotta meg egyhangulag egyelőre helyettes tanári minőségben.

Kivonat a tiszavidéki ker. gyámintézeti közgyűlésünk jegyzőkönyvéből. Az egyházm. gyámintézetektől begyűlt 788242 K. Több mint a múlt évben 400 K-val. Tizennégy egyház között szétosztás alá került 1400 K. Segélyben részesültek 100 K-val: Nagyfalva, Apáca, Kisperlász, Restérpétermány, Sajókaza, Osgyán, Liptó Szentandrás, Varnító, Megye, Illésfalva, Busácz, Mármárosiget, Sátoraljaujhely, Lapos. A ker. Szer. adom. kapja: Majoska (400 K). Egyet. Szer. adom. kapta: Szatmárnémeti (800 K). Leopoldianumra ajánlatott Ganálos, Garamvölgy és Párnica. Szentiványi alapítvány kamatát kapta: Bugyikfalva (45 K.) Hermann alapítvány kamatát kapta: Szomolnok (90 K.) Radványi alapítvány kamatát kapta: Jánkfalu (60 K.) Az egyetemes gyámintézethez felterjesztette a közgyűlés: Fűrészmező, Murányhusszurét, Ózd, Sajókaza, Válykó, Kokava, Pétervágás, Keresztfalu, Alsólechnic, Hunfalva, Mármárosziget, Nagykároly, Nagyfalva, Ungvár, Kisperlász egyházközségeket.

Eljegyzés. Bartho András giráltyi lelkész eljegyezte Popják Lionát, Popják György szarvasi építőmester leányját.

Tanárválasztás. A bányai egyházkerület szarvasi tanítóképző intézetéhez 3 új tanárt választott a felügyelőbizottság, ezek, Kiss Sándor, Jámbori Endre és Tömörkényi Jenő okleveles tanárok.

Lelkészválasztás. A n.-károlyi ev. egyház most vasárnap tartotta *Szlávi Dezső* szatmári felügyelő s *Materny Imre* n.-váradai lelkész egyházmegyei kiküldöttek vezetése alatt lelkészválasztó közgyűlését, melyen közfelkiáltással s általános lelkesedéssel *Rédei Károly* pusztaföldvári lelkész választott meg. Jelöltek voltak Rédein kívül *Sexty Kálmán* krizbai, *Treszler Károly* halompataki lelkészek és *Szilárd Miklós* fothi s. lelkész. Adja ég, hogy e szép multu s fontos munkatérrel bíró egyház megtalálta légyen hűség

munkását a megválasztottban, ki különben nemcsak szeretetre méltó egyénisége, hanem irodalmi munkálkodása által is csak nyereséget jelent nem csupán a n. károlyi egyházunk, hanem a tiszavidéki esperes-ségnek is.

Hirdetések és pályázatok.

Pályázat.

Egy kitűnő eredménnyel végzett, ág. hitv. ev. okl. tanító állást keres, lehetőleg városban, osztott leányiskolában. A magyar nyelven kívül tótul jól, németül kevésbé beszél. Az el. isk. összes kötelezett tantárgyain kívül képes oktatni kezdőket zongorára és hegedűre azonkívül rajzot, tornát, különféle táncokat és mindenféle kézimunkákat még felsőbb iskolákban is. Cim: Ivánkafalu (Turóc-m.)

Krajcsovics Ilona
okl. tan.

3-3

Pályázat.

A *barsi egyházmegyébe* tartozó Alsószelezsény *lelkészi* állomására pályázat hirdetik. Az állomás kongruás 12 hold földdel, két kerttel s az aranyosmaróti vallástanításért némi díjazással. Istentiszteleti nyelv magyar és tót. A pályázati kérvények aug. 31-ig alólirott esperespez küldendők Körmöcbányára.

2-2.

Raab Károly.

Pályázat.

A hegyaljai ág. hitv. ev. egyházmegyébe kebeleztetett *tályai* egyházközség üresedésben levő, de a lakás szükségelt átalakítása miatt eddig be nem töltött 680 K. 04 f. kongruával kiegészített lelkészi állására a pályázat megújítatik. A szolgálati nyelv magyar. A 3000 koronát jóval meghaladó tetemes költséggel gyökeresen átalakított lakás most már minden tekintetben kifogástalan.

A kellően felszerelt kérvények f. évi szept. 11-ig alulírt főespereshez küldendők.

Ózd, (Borsod m.) 1910. aug. 17.

Türöczy Pál,
főesperes.

3-2.

Pályázat.

A nyiregyházi evang. egyháznál megüresedett két segédlelkészi állásra pályázatot nyitunk.

Kötelességei: az egyház rendes lelkészei által megjelölt egyházi funkciók végzése, esetleg — ha a tervbe vett missiói lelkészi állás az ősszel be nem töltetné a polgári iskolában 4 órai hitoktatás.

Javadalma: 2000 kor. fizetés, lakás, fűtéssel és világítással, a hitoktatási honorárium s némi mellékjövedelem.

A pályázóknak tótul is kell tudniok s előzőleg mindkét nyelven a gyülekezetnek bemutatkozniok.

Kellően felszerelt folyamodványok az alulírt lelkészhez szept. 16-ig küldendők be.

Nyiregyháza, 1910. aug. 31.

Balla Jenő
egyházfelügyelő.

2-1

Paulik János
e. igazg. lelkész.

kődnek — a teol. akad. nem számítva, — az eperjesi, soproni, iglói, selmechányai, a rimaszombati ref. vallású, pozsonyi és felsőlövői gimnáziumokban. Különösen lelkes, köztiszteletreméltó tevékenységet végeztek az eperjesi, iglói és soproni egyesületek ezek közül is, a mi egyéni benyomásunk szerint különösen kiemelendő szervezeténél fogva a soproni „Ifjúsági belmissziói egyesület.* Itt említjük meg a gyámintézeti gyűjtés eredményét, (csak a gimnáziumokat tekintjük). Gyűjtött a tanulóifjúság: Aszódon 63 — Besztercebányán 18'56; Békéscsabán 112'96; Budapesten 382'40; Eperjesen 40; Felsőlövön 58'36; Iglón 60 — (?); Nyiregyházán 35'40; Pozsonyban 264'40; Késmárkon 168'44; Rimaszombaton 141'29; Rozsnyón 214 —; Selmechányán 224'60; Szarvason 120'72; Sopronban 173'78 (X22'73) k.-t. Látnivaló — ha jól használtuk fel az adatokat — hogy a gyűjtés eredménye nem áll mindig arányban az intézetnek népességével, egyik-másik helyen tehát még akad elég tennivaló.

(Folyt. köv.)

T Á R C A.

Egy szerény egyéni vélemény az egyházfegyelemről.

Irtá és felolvasta a szepesnegyei lelkészi értekezletnek Poprádon, 1910. május 24-én tartott gyűlésén, *Kirchkopf Gusztáv*, késmárki ev. pap.

(Folytatás.)

3. Szabad-e egyházfegyelmet alkalmaznunk?

Ha áll még ma is mindannyiunk előtt, mint gondnethetetlen igazság, mint kötelező parancs: „Az én beszédeim az örökéletnek ígérei* (és így kell lennie, mert ebben van ami életünk) akkor állapodjunk meg mindenek előtt Krisztus azon kijelentésénél: »Ha vétkezik te ellened a te atyádfia, menj el és dorgáld meg őt, csak te köztöted és ő közötté, hogyha szódat megfogadja, megnyerted a te atyádfiát. Ha pedig szódat nem fogadja, végy melléd még egy vagy két embert, hogy két vagy három bizonyosság szájából az egész dolog bizonyosabb legyen. Ha azoknak sem fogadja szavát, mondd meg a Gyülekezetnek; hogyha a Gyülekezetnek sem fogadja szavát, legyen te előtted olyan, mint valamely Pogány vagy fukar.« (Máté 18, 15—17.) És ez nem példázatos beszéd, hanem nyílt parancs azokhoz, a kik tökéletesek akarnak lenni, mert az ő mennyei atyjok is tökéletes! És ez nem egy esetleges felszólítás, melyet alkalmazok, — ha jönnek látom és alkalmazom ott, a hol a paraszt együgyűsége megengedi, hanem határozott köteletség mindenkiel szemben, aki vétkezett; egy fegyelmi parancs, melylyel az egyháznak, a Krisztusban istenfiaknak, meg kell menteni mindenkit, hogy el ne vesszen egy is a kicsinyek közül! Hogy tehát az egyházfegyelmzés, a Gemeindegewalt, egy oly disciplina, mely Krisztus rendelte jog és köteletség, bizonyítja a fent idézett szavakhoz folytatólag hozzátett azon félreérthetetlen konkluzió (18, 18.): »Bizony mondom néktek: Valakiket megkötöztök a földön, mennyben is kötözve és valakiket megoldoztok e földön, oldozva lesznek a mennyben is.«

E fegyelmzés köteletségét megtalálom még Máté 19. rész és Márk 9-ik részében is, a hol Krisztus arra a kérdésre: »kicsoda nagyobb a mennyeknek orszá-

gában?«, azon ismert gyönyörű hasonlatban, melyben az ő benne hívőt egy gyermekhez hasonlítja, a kié a mennyeknek országa, azt feleli: „Aki csak egyet is megbotránkoztat a kicsinyek közül, jobb volna annak, hogy egy malomkővet kötnének a nyakára és a tenger mélységébe vettetnék. És ha a te kezéd vagy lábad műveli a megbotránkoztatást, vágd le azokat és vedd el őket; és ha a te szemed műveli azt, vágd ki és vedd el.“ És ha már most e szavaknál emlékeztetembe idézem Pálnak, a Krisztust teljesen megértett és benne élt apostolnak azon kijelentését, hogy testünknek feje a Krisztus, mi pedig annak tagjai vagyunk, (Kol. 1., 18.; 2., 19.) és ha el kell ismernem, hogy e szavakat már csak azért is Krisztus fentidézett kijelentéseire kell vonatkoztatnom, mert előzményként ott áll a követelés: „Öltözzétek fel az új embert, mely Isten szerint teremtetett az igazságra és a valóságos szent életre“ (Ef. 4., 24.), akkor én legalább értem, hogy mért ismerte egyházunk — valamikor — a „potestas jurisdictionis seu disciplinae ecclesiasticae-t, vagyis az egyháznak igazságszolgáltató és büntető eljárását és hatalmát, mely magasabb fokon az átok, az excommunicatio minor és az exc. major volt. Az előbbi Máté 7., 6. alapján így hangzott: „excom. minor est, qua peccator publice flagitiosus ab usu sanctae coenae arcetur.“ A nagy excommunicatio-t Máté 18., 17-el igazolták, kimondván azt, hogy: excom. major est, qua peccator manifestus et obstinatus non tantum a participatione Sacramentorum arcetur, sed etiam salutem membrum putridum ab Ecclesia rescinditur et Satanae traditur, usque dum resipiscat.« Értem, hogy mennyi igazság rejlett a dunántúli pap szokásában; mi volt egykori életerőtől pezsgő egyházi életünk titka; értem épügy, mint azt, hogy mért került a potestas jurisdictionis és disciplina ecclesiastica egyházunk múltjainak dogmatikai papirkosarába, szeljegyzetekbe, melyet hűségesen figyelmen kívül hagy a theologiai katedra professora! Értem, mert in theoria a lelkiismereti szabadsággal ellenkezőnek találják, mert az emberi tudomány csalhatatlansága az üdv elérése útjában fegyelmzésről, páli korlátok közt futásról hallani nem akar! Pedig a gyakorlati egyháznak életében, ha megmutatom az érem egyik felét, meg kell mutatnom a másikat is, ha hirdetni: »mindeneket megvizsgáljatok és a jót megtartsátok és ismerjétek meg az igazságot és az igazság szabadokká téssen titeket«, nem kell ugyanakkor, — hogy a szabadság szabatoságára ne legyen —, nemcsak hirdetem, de követnem is azon szentírás parancsot: „Ha valaki, holott atyáfiúnak nevezetik, parázna vagy fősvény, vagy bálványimádó vagy szidalmazó, vagy részeges, vagy tolvaj, azzal mondom ingyen se egyetek; vessétek ki azért az embert közületek.« (I. Kor. 5., 11—13.)! Vagy rólunk nem áll az, amit ezen szavakat megelőzőleg Pál a korinthiosoknak mondott: »Nem jó a ti dicsekvésetek, avagy nem tudjátok, hogy egy kicsiny kovász megposhasztja az egész tésztát; tisztítsátok ki a régi kovászt, hogy legyetek új tészták.« (I. Kor. 5., 6—7.)? Bár úgy volna?!

(Folyt. köv.)

BELÉLET.

Lemondott felügyelő. A békéscsabai egyház felügyelője Sailer Gyula felügyelői állásáról — nagy-elfoglaltságára való hivatkozással — lemondott.

Gazdasszonynak

büszkeségét képezi, ha vendégeiknek szép
ezüst evőeszközökkel
szervirozhatnak.

POLGÁR KÁLMÁN

fővárosi ékszerész

(műhely, raktár és elárúsítás) **Budapest VII., Erzsébet-körút 29. sz. I. em.** legújabban ezüst evőkészleteket és egyéb ezüst disztárgyakat is szállít előnyös **részletfizetésre** és kívánatra nagy képes album árjegyzékét **bérmentve** megküldi.

MOST JELENT MEG A

Luther Társaság

könyvkereskedésének **Iskolai cikkek és Tanszerek árjegyzéke**. Ebben a jegyzékben szerepel a most megjelent

„LUTHER IRKA”

is, melynek elemi iskoláinkban való bevezetését ezuttal is kérjük. A kít a fent említett jegyzék érdekel s azt esetleg meg nem kapta volna, forduljon azért a **Luther Társaság könyvkereskedéséhez, Budapest, VII., Szentkirályi-u. 51/a.**, ahonnan azt készséggel és bérmentve megküldik.

Pályázat.

A nagyváradi ág. h. ev. egyház kátortanítói állásra 1200 K törzsfizetéssel pályázat nyitattik. Jelentkezni lehet szept. 10-ig a lelkészi hivatalnál kellően felszerelt folyamodványokkal. A segédtanítói állás szervezés alatt.

1-1

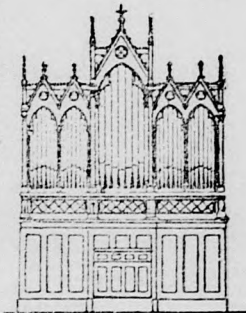
Orgonaépítési műintézet

Rieger Ottó

házánk legnagyobb orgonájának (a király orgonájának a koronázási templomban) alkotója, villamos gépekkel berendezett cs. és kir. udvari orgonagyára

Budapest, VII., Garay utca 48.

Cs. és kir. udvari szállító, a Ferencz József-rend lovagja. A párisi, bécsi, stb. kiállításokon kitüntetve. — Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású csőrendszerű (pneumatikai) tartós, nemeshangu orgonákat szállít. 38 év óta 1600 orgonát — köztük a király orgonáját, amely mű 80 változatú és villanyerőre van berendezve — szállított. — Mindennemű orgonajavítást és hangolást lelkiismeretes pontossággal tejesít.

Tervezeteket és mintarajzokat kívánatra díjmentesen küld.

Pontos és legjobb :: **ÓRÁK** 5 évi jótállás mellett!

Egyházi szentedények, úrvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák és medencék, borkancsók.

Arany és ezüst ékszerek, evő-eszközök, china-ezüst disztárgyak **részletfizetésre is.**

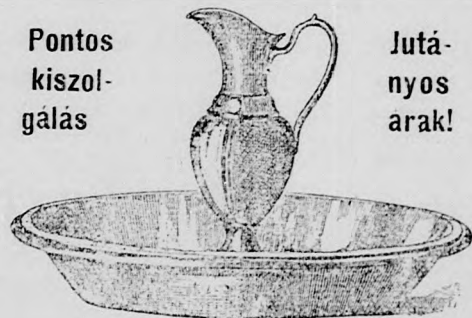
POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész, az ev. ref. egyházak szállítója,

BUDAPEST, VII. Erzsébet-körút 29.

Pontos kiszolgálás

lutányos arak!

Javításokra s vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok. Árjegyzék 2000 rajzzal ingyen és bérmentve.

100-17